

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 9. De conscientia dubia, quatenus voluntas nostra debeat ei ex
obligatione conformari,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

dente iudicio, sed temere, vt patet. Cui occurrendum est si quid ea ratio probet; esse quod agens eo modo peccet saltem ex negligentia, & defectu rationabiliter iudicandi de agendis a se, vel fugiendis, contra illud Provi. 4. Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos: non autem peccatum tale committere, quale conscientia erronea dictabat; & committeretur si eadem admilla retentaque esset.

Causa ex quibus provenit error conscientie.

76. Cæterum ex septem causis vt à D. Antonino in prima parte tit. 3. cap. 10. §. 3. notatum est, error conscientie provenit. Primum quidem, ex ignorantia, id est, ex eo, quod mens apprehendat malum, sub ratione boni, & bonum sub ratione mali. Secundò, ex negligentia, id est, ex eo quod aliquis propter laborem, aut aliquas occupationes negligat addiscere, vel quærere ab aliis id, per quod liberaretur ab errore. Tertiò, ex inordinato amore sui, id est, ex eo quod aliquis se nimium amans, conscientiam inclinet, præcipitque ad illud quod appetit. Quartò, ex cordis pulsilitate: quæ quis id timet quod secundum rectum rationis iudicium timendum non est, iuxta illud Ps. 13. Illic triplex fuerunt timore, ubi non erat timor. Hæcque causa, inquit D. Antoninus facit conscientiam nimis strictam, ac dicentem bonum esse malum, dânantemque saluandum: sicut præcedens facit nimis largam, ac dicentem malum esse bonum, saluandemque damnandû. Quintò, ex superbia, id est, ex eo, quod aliquis non humiliet intellectum suum ad credendum melioribus, eruditioribus, & superioribus de quib. dicitur Matth. 23. Quæcumque dixerint vobis seruate, & facite. Sextò, ex conscientie perplexitate, id est, ex eo quod videat quis se constitutum inter duo operabilia, quorum alterutrum oportet agere, & quodcumque egerit peccabit. In quo casu ex c. 1. distinct. 13. inuestigandum est putæ rationis acuminè, quod ex eis sit leuius, illudque eligendum. Quod quidem in sequent. capit. 2. paulo ante finem declaratur similitudine his verbis: Dum mens in ex minoribus & maxima peccata confringitur, si nullus omnino sine peccato euadendi aditus pater, minora semper eligantur: quia, & qui murorum vndique ambitu clauditur, ibi se in fugam præcipitat, vbi breuior murus inuenitur.

77. Circa quod aduerte primò numquam hominem redigi in eum statum, vt quidquid agat, peccare necessario debeat: alioqui enim, quod absurdum est, daretur peccatum non liberum. Iaque si duo peccata concurrant, quorum alterutro sit necessariò contrahendum, non potest tunc vtrumque suam obligandi vim retinere, sed minus credit maiori: vt posticum, naturalis: & humanum, diuino. Aduerte 2. quod Glossa ad princip. citatæ distinct. 13. ostendit, & post eam D. Anton. loco citato: numquam talem perplexitatem (vt scilicet quidquid agat peccare debeat) homini contingere quoad rem, sed tantum quoad fatuam opinionem ipsius, qui se perplexum inuenit, eo quod velit in altero eorum duorum firmiter permanere. Quo modo is qui iurauit se occisurum aliquem, perplexus esse potest, formando conscientiam quod si non occidat erit periturus: sique occidat erit homicida: talis enim perplexitas nascitur ex fatua estimatione, qua falsò putat se periturum fore, si non occidat. Quo similiter modo perplexus est in Paschate, qui non vult odium deponere: videns vna ex parte, quod si in eo statu communicet, peccabit mortaliter: ex altera verò, si non communicet, similiter peccabit: quia violabit præceptum Ecclesiæ obligas ad mortale. Namque talis perplexitas nascitur ex proposito, quo vult in odio perseverare: quo deposito illa cessaret.

78. Septimò, & vltimò, potest oriri conscientie error ex cordis puritate, ob quam ex cap. vltimo distinct. 5. homines bonarum mentium ibi etiam culpas suas agnoscunt, vbi culpa non est: quo quidem modo, inquit D. Antoninus, conscientia reprehensibilis non est, sicut præcedentibus modis: sed laudabilis, vt pote dictans voluntari non modo quod facit ad iustitiam, sed etiam quod ad iustitiæ perfectionem. Quod quidem, cum plerumque sit tale, vt ad ipsum agendum, vel omitendum nullum præceptum obliget: ea de causa bonæ mentes dicuntur, ibi etiam culpas suas agnoscere, vbi culpa non est: nimirum conscientia ipsorum dictante aliquid faciendû

fuisse, ad quod nullum præceptum obligabat, sed solummodo perfectionis studium inuitabat: tanquam ad id de quo est salutare consilium.

CAPVT IX.

De conscientia dubia, quatenus voluntas nostra debet ei ex obligatione conformari.

SVMMARIVM.

- 79. Dubium aliud speculatiuum, aliud practicum, & quid vtrumque sit.
- 80. Dubium practicum triplex, & vnde oritur.
- 81. Licet rationabili de causa agere contra conscientiam dubiam dubio speculatiuo.
- 82. Peccat agens id de quo practice dubitat an sit illicitum, etiamsi non dubiet speculatiue.
- 83. Peccat agens id de quo speculatiue dubitat, nisi ex rationabili causa, credat sibi id ipsum licere.
- 84. Peccat id agens, de quo practice dubitat, certus licitum sibi esse ab eo abstinere.
- 85. Quæ sit tale peccatum, & quomodo impediatur.
- 86. Cum dubium est, æquale in vtramque partem, liberum est, vtramque eligere cum fuerit malum æquale, & æquè probabiliter imminens.
- 87. Alias minus malum est eligendum ad vitandam maius.
- 88. Ratio sciendæ talis electionis: cum vnum malum est grauius, & alterum magis imminet.

Prænotandum est primò dubium de rebus agendis distingui in speculatiuum, & practicum: ac speculatiuum dici, cum quis dubitat an aliquid illicitum sit absolute: aut respectiue quidem, sed quoad alios, non item quoad se, ob aliquam causam. Nam fieri potest vt quis credat aliquid illicitum esse absolute, nec aliis licere illud facere vel omittere; & simul iudicet id ipsum licere sibi ob aliquam conditionem, in se vere, aut sua saltem opinione existentem, non in aliis: vt v.g. quod liceat sibi in Quadragesima carnes comedere propter infirmitatem, quam in se non in aliis, existimat sufficere esse, vt excusetur ab obligatione præcepti Ecclesiæ, quo talis eius prohibetur. Practicum verò dubium dici, cum quis dubitat, an aliquid sibi illicitum sit: id est, an liceat sibi hic, & nunc aliquid agere vel omittere: istudque est dubium quod constituit conscientiam dubiam, de qua in præsentiarum agimus. Cum enim conscientia sit illud particulare iudicium practicum, quo cuique propria ratio interius dicat, hic & nunc aliquid esse agendum vel omitendum: sane conscientia dubia nihil aliud esse potest, quam ea, secundum quam dubitat aliquis, an liceat sibi aliquid hic & nunc agere, vel omittere.

Prænotandum est secundò, dubium practicum triplex esse posse: vnum sine assensu in alterutram contradictionis partem: in æquale sit in vtramque: prout accidit, cum sic pendemus animo, vt in vnam partem non inclinemus magis, quam in aliam: sed fluctuemus ac hæsitemus, cui potius assensum adhibere debeamus. Alterum est cum aliquo assensu in vnam partem eo que tenui, & infirmo: vt accidit cum quis de vna parte sic incertus est (v.g. sibi non licere bellum gerere) vt aliquo modo in alterius partis (v.g. sibi licere bellum gerere) inclinet assensum.

Tertium est, cum firmiore assensu in vnam partem: prout accidit, cum quis de vna parte sic incertus est, vt de contraria tutus sit: vt v.g. sic incertus est licere sibi bellum gerere, vt putet se tuta conscientia posse non gerere.

Prænotandum est tertio, dubium practicum interdum oriri ex variis opinionibus, quas in mente ingenerant, vel variæ Doctorum decisiones quoad factum vniuersæ: vel variæ ex circumstantiis petite coniecturæ, quoad factum particulare: interdum verò oritur ex nuda ignorantia, vt in eo qui sic dubitat an liceat sibi aliquid agere vel omittere, vt destituitur omni ratione propabili, ex qua ferat iudicium.

Quibus ita positis statuuntur aliquot propositiones practicae de re propostia.

De conscientia dubia dubio speculativo.

SECTIO PRIOR.

81. Prima propositio est: Eum qui dubitat quidem speculative, an aliquid illicitum sit, sed rationabili de causa non dubitat practice (vt pote prudenter ex tali causa indicans id sibi licere) posse voluntate suam cum tali iudicio conformare: quod idem est, ac dubium speculativum non impedire quo minus quis sequi possit id, quod conscientia ex aliqua rationabili causa dicitur in contrarium. Hæc, quam ex C. i. an. habet Nauarrus ad cap. Si quis autem D. penitent. dist. 7. num. 61 probatur per illud quod in cap. Quid culpatur 23. quest. 1. de finitur, milites dubitantes, an bellum quod gerere iubentur à suo principe sit iniustum: si quidem illud gerere, sibi licitum esse iudicent ex rationabili causa (qualis est quod teneantur obedire Principis sui præcepto, quando certum non est illud esse contra Dei præceptum) posse eidem iudicio conformare suam voluntatem, atque adeo tale bellum gerere. Probatum quoque ratione: quia nec ignorantia, nec scientia impediunt quo minus ex rationabili causa possit homo iudicare, accedente aliquid esse sibi licitum, atque adeo recte voluntatem suam cum tali iudicio conformare in agendo: vel omitiendo. Quare nec impedit dubitatio speculativa. Antecedens, quod attinet ad ignorantiam, patet ex cap. Si virgo 34. quest. 2. ex quo habetur virginem nec scientem quod nupserit viro alieno, seu cui non potuit nubere, non peccare, dum per copulam carnaliter ei iungitur: sicut neque is peccat retinendo fundum alienum, qui nescit alienum esse. Cuius rei causa rationabilis ibidem redditur: quod cum tandem quisque bonæ fidei possessor dicatur, quamdiu se possidere ignorat alienum: illa non male sed prudenter iudicat & credit, licitum sibi esse talem copulam, quia licitum est copulari proprio marito: quem admodum hic prudenter iudicat licitum sibi esse talem possessionem, quia licitum est propria possidere: aut quia in dubio melior est conditio possidentis: iuxta cap. Ex literis, De probationibus. De cuius accommodatione ad hanc rem legendus est Thomas Sanchez lib. 2. D. de matrim. dist. 41. quest. 2. Quod verò attinet ad scientiam idem antecedens patet ex eo, quod Index (vt D. Thomas confirmat 2. 2. quest. 67. art. 2. & sententiam esse frequentius receptam nota: Nauarrus in seq. num. 129.) quamvis euidenter sciat aliqueum esse innocentem, ideoque absolute illicitum esse illum condemnare: tamen ex rationabili causa (vt est quod ipse persona sit publica, ideoque sententiam ferre debeat secundum sententiam publicam ex allegatis, & probatis) prudenter iudicat & credit sibi licere illum probatum innocentem condemnare: neque peccet voluntatem suam conformando tali iudicio. Ad hæc quia nomine conscientie significatur particulare illud iudicium, quo homini intellectus suus dicit licitum sibi esse, hic & nunc aliquid agere vel omittere: dici non potest proprie quod in casibus propositis, ac in aliis similib. agatur contra conscientiam dubiam, aut etiam aliquatenus contra conscientiam: immo potius dici debet quod agatur secundum conscientiam, & eam rectam: quandoquidem agitur homine ex rationabili causa iudicante, firmiterque credente hic & nunc tale quid licitum sibi esse.

82. Secunda propositio est. Quamvis quis speculative certus sit aliquid esse licitum, si tamen practice dubius sit: hoc est, dubitet an hic & nunc id sibi liceat (vt vsuvenit ei qui scit licitum absolute esse docere in die festo: sed dubitat, an id sibi in hoc die festo liceat) peccare id ipsum agendo. Ratio est: quia voluntas applicatur ad actionem non per speculativum, sed per practicum iudicium: eaque applicatio reddit actionem deformem, seu defectuosam, si non fiat eo modo quo debet: vt censetur non fieri, quando fit cum vacillatione applicantis, iuxta cap. Qui bona 17. quest. 1. atque illud D. Iacobi cap. 1. Qui hæsitat similis est fluctui maris qui à vento movetur & circumfertur. Quibus accedit ratio: quia facultas non potest in actum suum rectè exire, nisi sit ad vnum determinata. Quæ est doctrina Nauarrus in supra citato numero 61.

83. Tertia propositio est. Eum peccare qui agit illud de quo dubitat speculative, seu absolute, & in se sit illicitum: neque ex rationabili causa prudenter iustificenterque ad moralem certitudinem expensâ, iudicat & credit sibi id ipsum hic &

nunc licere. Hæc probatur ex eo, quod iuxta cap. Dominus De secundis nuptiis: ea quæ dubitat de morte prioris coniugis: & iuxta cap. Inquisitioni; De sentent. excommunic. ea quæ dubitat de aliquo legitimo impedimento matrimonij, debitum exigere non possit: hoc vno nomine, quod nulla detur rationabilis causa, ex qua iudicet & credat talem copulam, cum absolute illicita sit, non esse quoque respectivè illicita: vt quoad alios, sic & quoad se. Absurdum est enim, dubitantè absolute, an aliquid sit illicitum, non dubitare pariter an sit sibi illicitum; nisi rationabilem habeat causam, ob quam prudenter iudicet & credat, sibi peculiariter licitum esse. Nam vt is qui absolute scit aliquid esse peccatum, consequenter scit & sibi esse ita qui dubitat absolute (quandoquidem re existente dubia, non est danda certa sententia ex c. Graue 11. q. 3.) consequenter & quoad se dubitat, nisi occurrat causa aliqua rationabilis non dubiandi. Quare sicut homo non potest abique peccato id agere, de quo practice dubitat, sine sibi illicitum, vt paulo post ostendetur: ita nec potest illud, de quo dubitat speculative, seu absolute si nullam rationabilem causam habeat sub tali dubitatione formandi prudenter conscientiam quod id ipsum quoad se, sit licitum.

De conscientia dubia, dubio pratico.

SECTIO POSTERIOR.

84. Quarta propositio Eum qui agit id, de quo practice dubitat an sibi sit hic & nunc licitum, cum de illius contratio sit securus: hoc est, sciat licitum sibi esse illud non agere, peccare agendo. Quod est conscientie dubiæ voluntate nostram conformari non posse in eo cuius contrarium licitum esse, certo constat. Probatum: quia quicumque sine rationabili causa id agit in quo exponit se probabili periculo peccandi, cum sciat se posse aliter facere, peccat: iuxta illud Eccles. 3. Qui amet periculum peribit in illo. Sed talis est ille de quo loquimur, vt manifestum est. Ergo is peccat. Deinde quicumque in agendo postponit amorem Dei alicui creaturæ, peccat: inordinatam voluntate agit. At ille qui ob amorem sui vel alterius creaturæ, agit dubitans probabiliter se in agendo displicere Deo, interim certò sciens quod cessando à tali actione, Deo non displiceret: postponit amorem Dei amori creaturæ: vt patet à simili. Quia si quis ob amorem Petri id agit, quo ex se perditur amorem Ioannis dubitat, cum sciat se hunc integrum conferaturum, non agendo: manifestè ostendit se postponere amorem Ioannis, amori Petri.

85. Aduerte autem primò peccatum quod ista ratione committitur, tale esse, quale ipsum esse dubitatur iuxta regulam quam ex Gersono habet Nauarrus ad memoratum cap. Si quis autem n. 56 Exponens se periculo peccandi mortaliter, peccat mortaliter: & exponens se periculo peccandi venialiter, peccat venialiter. Aduerte secundò quæ dicta sunt antea c. 5. n. 70 ad explicandum quale peccatum sit quod committitur agendo contra conscientiam erroneam, similiter dici posse de peccato quod committitur agendo cum ea, de qua loquimur dubitatione. Aduerte tertio ex Nauarrus in seq. n. 115. dubitationis perinde ac erroris de positione rationabili impediri istiusmodi peccati commissionem.

86. Quinta propositio est. Eum qui in vtramque partem practice dubius est: hoc est, qui siue in agendo aliquid, siue in omitiendo illud, timet sibi à peccato destitutus fundamentum, ex quo se determinet: si adhuc à quam potest morali diligentia dubitationem nequeat vincere; rationabiliterque deponere; debere voluntatem suam conformare conscientie ad eum modum quo debet homo gerere se inter duo mala culpæ ita constitutus vt alterutrum eligere compellatur. Hæc de se patet: quia taliter dubitans, cum vtrumque sibi à peccato timeat, perinde se habet ac ille, qui est inter duo mala culpæ constitutus.

Modus autem ille quo talis debet se gerere, explicatur distinctione: vel eam ipsum vtrumque malum est æquale, & æquè probabiliter imminet: vel licet æquale sit, non imminet tamen æquè probabiliter: vel contra non est æquale, sed æquè probabiliter imminet: vel demum nec vnum est æquale alteri, nec æquè probabiliter imminet: Atque si vtrumque æquale sit, & æquè probabiliter imminet, liberum est vtrumvis eligere: quia vna ex parte inter duo mala culpæ perplexitas nunquam datur verè, & simpliciter: sic nimirum vt pec-

cerur quodcumque illorum eligatur: quandoquidem aliqui contingeret hominē aliquando obligari ad aliquid simpliciter impossibile: quale esset, in tali perplexitate vitare peccatum: cum ex hypothesi debeat peccare, siue agat siue omitrat illud quod proponitur. Adhęc nulla ratio datur, cur in tali casu homo dicatur obligari ad vitandum potius vnum illorum malorum, quam alterum. Quare quodcumque libuerit potest sine peccato eligere.

87. Quod si vtrumque malum sit æquale, sed non æque probabiliter immineat; vel contra non sit æquale, sed æque probabiliter immineat: ad vitandum quod est maius, illud quod est minus eligendum esse patet ex cap. 1. & 2. distinct. 13, in quibus ex instituto docetur ex duobus malis eligendum esse minus. Quod quæ ratione accipi debeat in preced. nu. 77. annotatum est. Continetur vero, quia homo aliter eligendo, temere contra charitatem & rectam rationem exponit se periculo spiritualis detrimenti animæ. Vbi aduerte malum eo ipso, quod probabilius certiusve est, cæteris paribus ceteri maius: sicut & bonum eo ipso quod est certius, ceteris paribus maius. Vnde D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 2. ad. 4. quia maius est ledere aliquem in eo quod iam habet: quæsitum, ideoque est certius bonum: quam in eo quod sperat: quæredum, bonumque est incertum; vt pote cuius acquisitio impediri potest: statuit ledentem non teneri ad restitutionem plenam eius quod speratur acquirendum (sicut tenetur ledens in eo quod iam esset acquisitum) sed solum ad compensationem secundum conditionem personarum & rerum ex arbitrio viri prudentis.

88. Denique si vnum ex duobus illis malis inter quæ homo constituitur, nec sit æquale alteri, nec æque probabiliter immineat: tunc habenda est ratio notabilis excessus quo vnum superat alterum. Iuxta quem excessum, excedens iudicatur esse maius malum, ideoque magis vitandum, quam alterum, tanquam minus malum. Atque si vnum excedat alterum, tam quia malum est grauius, quam quia magis probabiliter imminet; nulla, vt patet, potest esse in electione difficultas. Sin autem illud quod excedit, quia est grauius, minus probabiliter immineat quam alterum: ideoque minus malum sit: aliqua difficultas est ex parte in eligendo: pro qua tollenda duo statuuntur. Alterum est. Quando vnum ex duobus diuersis malis fuerit multo grauius altero, etiam si minus probabiliter immineat, ad ipsum vitandum posse alterum eligi. Quod ostenditur simili: quia vni quisque secundum rectam rationem, adeoque instinctu quodam naturali, exponit se periculo amittendi membrum minus necessarium, vt brachium, ad vitandum periculum, etiam minus probabiliter imminens, amittendi alterius membri magis necessarij, vt capitis. Quare secundum rectam quoque rationem est, vt ad vitandum id quod de se natum est maius detrimentum adferre, eligatur illud quod natum est adferre minus, ideoque est minus odibile. Exempli gratia: si quis inuincibiliter dubitet an teneatur officiose mentiri pro saluanda vita alicuius hominis, ita vt sibi timeat à reatu homicidij si non mentiarur: & à reatu mendacij si mentiarur: formatà bonâ conscientia, quod per ignorantiam quam vincere non potest, à peccato excusabitur, eligendo id quod de se minus malum est, vt vitet maius mentiri poterit; quia citra controuersiam, mendacium officiosum, quantumcumque probabiliter immineat, malum est minus homicidio; cum istud sit de se mortale & illud tantum veniale. Immo, & debeat, ne fiat reus homicidij, quod conscientia illi dicat se in tali casu commissurum, non mentiendo.

Qua in re, aduerte esse excusationem à peccato, per interuentem ignorantiam inuincibilem, quæ tollit liberum, ad rationem peccati necessarium. Namque talem in proposito casu contingere, ex eo constat, quod, vt supponitur, homo tunc non possit vincere suam dubitationem, nec certo scire vtrum sibi hic & nunc illicitum sit, mentiendo subuenire proximo in tanta necessitate constituto: sique iudicando tale quid sibi esse tunc licitum, facit id ipsum prudenter, aut saltem sine errore culpabili: vt pote ductus, ea probabiliter ratione; quod non debeat manere perplexus, nec aliud remedium habeat liberandi se à perplexitate, quam vt ex duobus malis propositis eligat minus. Alterum quod statuitur est. Quando vnum ex duobus malis inter quæ homo constituitur, fu-

erit quidem paulo grauius altero, sed multo incertius, ita vt excessus grauitatis vnus, præponderet excessui certitudinis alterius, tunc ad illud quod certius est vitandum tanquam maius malum; eligendum esse grauius, tanquam minus malum. Hoc deducitur ex cap. Dominus De secundis nuptiis, & ex cap. Inquisitioni. De sentent. excomm. vbi definitur mulierem dubitantem an sit cum quo contraxit sit legitimus maritus; vel quia audit, quod prior maritus adhuc viuat, quem existimabat defunctum: vel quod hic posterior sit consanguineus in gradu in quo matrimonium est irritum: definitur, inquam quod teneatur debitum exigenti reddere, etiam si ipsa exigere non possit: quia scilicet in tali dubio multo certius imminet peccatum iniustitiæ, negando debitum coniugi habenti ius petendi (sicut habet quamdiu est in bona fide) quam peccatum fornicationis reddendo debitum: quamuis fornicatio peccatum sit grauius quam peccatum illud iniustitiæ.

Atque hæc quidem de obligatione conformandi voluntatem nostram conscientia dubic; sed quia vt de rebus agendis, sic & de conscientia contingit dubitari, hoc est, sicut dubitat quis an aliquid licitum sibi sit, ita dubitare possit, an conscientia dictans aliquid licitum sibi esse, tuta sit, & cui tanquam recte possit voluntatem suam tuto conformare; antedictis addenda sunt regulæ, per quas cognoscamus, an tuta de re dubia formauerimus conscientiam.

CAPVT X.

De regulis iudicandi, an in re dubia tutam formauerimus conscientiam.

SVMMARIVM.

- 89 Non est tuta conscientia que fundatur in opinione improbabili, nisi ignoranti excusetur, aut perplexitas aut necessitas.
- 90 Tutam est conscientiam que fundatur in opinione probabili ac moraliter certa.
- 91 Quod ad formandum tutam conscientiam requiratur, & sufficiat rudi.
- 92 Quæ sententia pro communiore sit habenda.
- 93 Propria opinio bene fundata teneri potest contra communem.
- 94 Liberum est eligere quam velis duobus partem, quando vtraque est probabilis.
- 95 Causa dubitandi, num licitum sit sequi sententiam probabilem relicta probabiliori.
- 96 Esse licitum cum tantummodo est periculum turpitudinis, seu malitiæ moralis.
- 97 Corollarium inde deductum pro praxi.
- 98 Non esse verò, cum simul est periculum irreuerentiæ circa res sacras, aut damni proprii vel alieni.
- 99 Quodam inde deducta.
- 100 Non licet contra conscientiam dubiam agere id quod à Superiore precipitur, nisi illa prius deponatur.
- 101 Quando contra propriam opinionem liceat sequi alienam.
- 102 Vnius doctoris auctoritas non facit probabilem opinionem, communi contrariam.
- 103 Opinio non est probabilis, cum definitioni fidei: aut cum legi, vel consuetudini legitime receptæ, est contraria.
- 104 In odiosis benignior: in aliis probabilior opinio est anteponenda.
- 105 Quæ opinio tanquam communis sit anteponenda.

PRIMA regula est ad rectam voluntatis actum non sufficientem iudicium practicum opinioni improbabili innixum; seu, quod idem est, non esse tutam conscientiam quæ fundatur in opinione improbabili: qualis confertur (per tractat. de Contrado contractu in tract. 7. q. 100. concl. 1.) opinio, quæ aut leui tantum ratione confirmatur, aut contra sacras literas vel Ecclesiæ definitionem esse deprehenditur (cap. Sicut distinct. 14.) aut scandali, alteriusve peccati præsertim mortalis, periculum in praxi habere ostenditur. Huius probatio in promptu est: quia nemo dici potest prudenter, sed temere tantum, agere ex tali iudicio. Quamquam & tunc locus excusationi esse potest: tum per ignorantiam inuincibilem, cum quis de tali improbabilitate nihil dubitat, vel iudicare potuit: tum per